

V

Kommittémotion

Motion till riksdagen: 2014/1564

av Ulla Andersson m.fl. (V)

AP-fonderna

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	1
3	AP-fonderna och samhällsnyttan	2
4	Ändrade placeringsregler	2
5	Miljö och etik	3
6	Inför ett bonusförbud	4
7	Tillsätt ett oberoende utvärderingsorgan.....	4

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omvandla Första AP-fonden till en fond för samhällsnyttiga investeringar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att gränsvärdena för AP-fondernas ägande i svenska aktiebolag bör höjas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeln som förbjuder AP-fonderna att investera i onoterade bolag ska avskaffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nya riktlinjer för AP-fonderna om miljö och etik.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett förbud mot rörliga ersättningar i AP-fonderna ska införas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta ett oberoende råd som ska följa upp och utvärdera AP-fondernas placeringar och verksamhet.

3 AP-fonderna och samhällsnyttan

Den avgörande förutsättningen för att vi ska kunna klara de pensionskostnader som följer i framtiden är att vi kan upprätthålla en hög sysselsättning och en god tillväxt. Detta förutsätter att Sverige är en ledande industrination med framgångsrika företag och en väl fungerande offentlig sektor.

Vänsterpartiet anser att AP-fonderna ska användas aktivt och ta ett långsiktigt ägaransvar som bryter av mot den snäva vinstmaximering som präglar de enskilda ägarintressena. Ett starkt svenskt näringsliv förutsätter en aktiv och målmedveten näringspolitik. AP-fondsmedlen skulle i större utsträckning än i dag kunna utnyttjas för att möjliggöra en sådan näringspolitik.

Det finns i dag ett utbrett missnöje med de kortsiktiga avkastningskrav som styr mycket av investeringarna. Vänsterpartiets uppfattning är att AP-fondsmedlen inte bör utnyttjas i spekulativa syften, utan bör förvaltas utifrån långsiktiga, samhällsekonomiska kriterier. Självklart ska pensionärernas pengar tryggas, men detta görs bäst genom att AP-fonderna tar ett långsiktigt ägaransvar i syfte att upprätthålla en hög sysselsättning och hållbar tillväxt. Vänsterpartiet föreslår därför bl.a. att Första AP-fonden omvandlas till en fond för samhällsnyttiga investeringar. Den kan till exempel investera i miljöteknik, medicin, bostäder, gruvnäringen eller infrastruktur. Vad som ovan anförts om att omvandla Första AP-fonden till en fond för samhällsnyttiga investeringar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Ändrade placeringsregler

För att kunna använda AP-fonderna som en del i en strategisk näringspolitik krävs att dagens snäva placeringsregler omformuleras. Det nuvarande regelverket för Första–Fjärde AP-fonden innehåller bl.a. följande två bestämmelser som begränsar AP-fondernas inflytande i de bolag de investerar i: (i) Marknadsvärdet av en fonds innehav av aktier i svenska aktiebolag som är upptagna till handel på reglerad marknad i Sverige får högst uppgå till 2 procent av det totala marknadsvärdet av sådana aktier och (ii) Röstetalet i ett enskilt bolag får högst uppgå till 10 procent (30 procent i onoterade riskkapitalbolag). Dessa gränsvärden bör höjas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare innehåller regelverket för Första–Fjärde AP-fonden ett förbud mot att investera i onoterade värdepapper om det inte sker via andelar i riskkapitalfonder. Denna bestämmelse bör avskaffas då den hindrar AP-fonderna att investera i många mindre onoterade bolag inom t.ex. miljöteknik och medicin. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Miljö och etik

De nuvarande bestämmelserna säger att AP-fondernas placeringar ska vägledas av miljömässiga och etiska hänsynstaganden. Samtidigt slås det fast att dessa hänsynstaganden inte får innebära att AP-fonderna gör avkall på det övergripande målet om hög avkastning. Dessa mål kan ofta stå i konflikt med varandra och får konsekvenser eftersom det är tydligt att miljömässiga och etiska aspekter är underordnade avkastningskravet.

Vänsterpartiet har tidigare låtit riksdagens utredningstjänst (RUT) gå igenom AP-fondernas olika investeringar utifrån ett miljöperspektiv. AP-fonderna har olika sätt att redovisa sina investeringar, vilket innebär att det är svårt att få en heltäckande bild. Men den bild som framträdde var att alla AP-fonder hade placeringar i de fem stora oljebolagen och ingen hade någon större placering i förnyelsebar energi. På senare tid har denna bild ändrats något. Framför allt har Tredje AP-fonden gjort en hel del investeringar som baseras på hållbarhetsanalyser.

Det finns en bred samsyn om att offentliga medel inte borde investeras i företag som t.ex. bryter mot internationella konventioner. De företag som AP-fonderna investerar i bör inte bara följa de internationella konventioner som Sverige skrivit under, utan de bör även följa de konventioner som det land företaget verkar i har undertecknat, exempelvis ILO-konventionen 169 om ursprungsfolkens rättigheter. Det finns dock mycket kvar att göra för att AP-fonderna ska ta frågan på tillräckligt stort allvar. Avkastningskravet är i dag överordnat kraven på att investeringar ska göras med hänsyn till miljö och respekt för mänskliga rättigheter. Latinamerikagrupperna har i rapporten ”AP-fondernas ohållbara investeringar”¹ visat att de etiska riktlinjerna gång på gång får stryka på foten.

Mot denna bakgrund föreslår vi att AP-fondernas placeringar ska vägledas av följande nya riktlinjer avseende miljö och etik:

- Miljömässiga och etiska hänsyn ska likställas med målet om hög avkastning.
- AP-fonderna ska inte göra några nyinvesteringar i kol, olja eller fossilgas.
- AP-fonderna ska avveckla befintliga investeringar i fossilindustrin inom 5 år.
- Samtliga AP-fonder ska ha kvantitativa mål för investeringar i förnybar energi.
- Samtliga AP-fonder ska redovisa beräknade utsläpp av växthusgaser för sina investeringar.
- AP-fonder ska inte investera i bolag som använder skatteparadis för att undgå beskattning.

¹ Latinamerikagrupperna (2011), ”AP-fondernas ohållbara investeringar – Hög tid att anpassa pensionsfondernas regelverk till Sveriges Politik för Global Utveckling (PGU)”.

Vad som ovan anförts om nya riktlinjer för AP-fonderna avseende miljö och etik bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Inför ett bonusförbud

Rörliga ersättningssystem i finanssektorn var en bidragande orsak till finanskrisen 2007-2009. Såväl de ledande skikten som tjänstemännen på lägre nivåer hade, och har alltjämt, stora delar av sina löner kopplade till omsättningen (kreditvolymerna) och till kortsiktiga resultatmål, vilket uppmuntrat riskabel kreditgivning och placeringar i riskfyllda värdepapper. Dessa ersättningssystem riskerar att leda till spekulation och mer riskfyllda placeringar. Ett förbud mot rörliga ersättningar i AP-fonderna bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Tillsätt ett oberoende utvärderingsorgan

Ansvaret för att granska AP-fondernas placeringar ligger på Etiska rådet. Det finansieras av AP-fonderna själva och har en inhyrd konsult som den stora kostnaden för verksamheten. Trots omfattande placeringar, många gånger i strid med internationella konventioner Sverige skrivit under, är rådets verksamhet högst begränsad i jämförelse med kostnaderna för AP-fondernas placeringsverksamhet.

Vi ser ytterligare två problem med rådets verksamhet. Dels är det problematiskt att AP-fonderna själva styr det råd som ska granska deras investeringar, dels är det olyckligt att granskningarna görs i efterhand, och inte innan fonderna väljer att investera i ett visst bolag.

Ett oberoende råd bör tillsättas i syfte att årligen följa upp AP-fondernas investeringar och kontinuerligt utvärdera verksamheten. Rådets uppföljning och utvärderingar bör inriktas på huruvida de företag AP-fonderna investerar i lever upp till etiska riktlinjer om mänskliga rättigheter och vilka miljömässiga hänsynstaganden de tar. Såväl uppföljningarna som utvärderingarna bör presenteras för riksdagen och vara föremål för debatt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ulla Andersson (V)

Daniel Sestrajcic (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)

Christina Høj Larsen (V)

Ali Esbati (V)

Daniel Riazat (V)